

NB-informasjon

Til tillitsvalgte i Norges Bondelag - Nr 3 juni 2006

Kompetansekrav, utdanning og kvalitetssystem

Kompetansekrav, utdanning og kvalitetssystem i landbruket har vært tatt opp på Årsmøtet i Norges Bondelag de siste årene. I Prinsippprogram 2005 – 2009, som ble vedtatt av årsmøtet 2005 står:

”Det er et mål at alle bønder skal ha kompetanse om forvaltning av gårdens ressurser og drift. Aktive bønder trenger tilbud om kontinuerlig kompetanseheving for å kunne videreutvikle sin bedrift og møte nye krav fra det offentlige, forbrukerne og samfunnet ellers.

Norges Bondelag mener:

- Et kompetansekrav i norsk landbruk må utredes videre, med det mål at krav til kompetanse i landbruket innføres
- Krav til kompetanse for å drive matproduksjon må bygge på dokumentasjon av realkompetanse, dokumentasjonen må være en del av gårdens kvalitetssystem
- Videregående skole må tilby en god landbruksfaglig grunnutdanning for ungdom som skal inn i næringa. Læreplaner må inneholde kompetanse- og sertifiseringskrav
- Kompetansetilbudet må være tilpasset bondenes behov
- Det må utvikles et konkurransekraftig fagskoletilbud innen landbruk, entreprenørskap og landbruksbasert næringsutvikling, utover videregående skoles nivå
- Det må finnes faglige gode og fleksible voksenopplæringstilbud, tilgjengelig for den enkelte i nærmiljøet. Her er BSF et godt verktøy.”

Landbruksutdanningen i videregående skole

Første trinn i Kunnskapsløftet skal gjennomføres fra høsten 2006. Den nye ny reformen gjelder både grunnskole og videregående skole.

Nye betegnelser med Kunnskapsløftet	
Dagens betegnelser	Nye betegnelser
Studieretning	Utdanningsprogram
Kurs	Programområder
Grunnkurs (GK)	Videregående trinn 1 (Vg1)
Videregående kurs 1 (VKI)	Videregående trinn 2 (Vg2)
Videregående kurs 2 (VKII)	Videregående trinn 3 (Vg3)
Felles allmenne fag	Fellesfag (FF)
Studieretningsfag	Felles programfag (FPF) Programfag til valg Prosjekt til fordyping

Det blir i alt 12 utdanningsprogram, tre studieforberevende og ni yrkesfaglige. Av de yrkesfaglige programmene er det kun Medier og kommunikasjon og Naturbruk som har et programområde som gir generell studiekompetanse.

Utdanningsprogram naturbruk

Mye er likt i strukturen men det blir også noen forandringer innenfor naturbruk. Nye læreplaner lages for alle programområdene.

Vg1 naturbruk

Alle programområder innen naturbruk har felles Vg1, derfor er læreplanens formuleringer generelle.

Timefordeling (uketimer):

- 12 timer Fellesfag (norsk, matematikk, mm)
- 17 timer Felles programfag fordelt på:
 - 12 timer Naturbasert produksjon
 - 5 timer Naturbasert aktivitet
- 6 timer Prosjekt til fordyping.

For prosjekt til fordyping skal det lages lokale læreplaner med basis i kompetansemål på Vg3-nivå.

Læreplanen for Vg1 og retningslinjer for prosjekt til fordyping på Vg1 ble fastsatt i januar 2006. Norges Bondelag ga innspill underveis og sendte høringsvar på planene.

Vg2 landbruk og gartneri

Læreplan for Vg2 er sendt på høring med frist 1. september 2006. Fylkesbondelagene har fått fristen 15. juli for å gi innspill, før Norges Bondelags høringsvar blir utarbeidet.

Timefordeling i utkastet (uketimer):

- 9 timer Fellesfag
- 17 timer Felles programfag fordelt på:

- 7 timer Produksjoner i landbruk og gartneri
- 5 timer Innovasjon og entreprenørskap I (å utvikle eksisterende og starte ny næringsdrift)
- 5 timer Ressursforvaltning og næringsdrift I (økonomi, ledelse og forvaltning av eiendom og naturressurser)
- 9 timer Prosjekt til fordyping.

Den som ønsker å se denne og andre læreplaner kan gå inn på <http://skolenettet.no/lp>. Der finnes også mulighet til å sende inn synspunkter elektronisk for alle som ønsker det.

Strukturen på Vg2 og Vg3

Videregående trinn 2 (Vg2)	Videregående trinn 3 (Vg3)
Fiske og fangst	Fiske og fangst - 2 år opplæring i bedrift
Akvakultur	• Akvakulturfaget - 2 år opplæring i bedrift
Landbruk og gartneri	• Gartneri og hagebruk - yrkeskompetanse i skole • Landbruk og husdyrhold - yrkeskompetanse i skole
Heste- og hovslagerfag	• Hestefaget - 2 år opplæring i bedrift • Hovslagerfaget - 2 år opplæring i bedrift
Skogbruk	• Skogfaget - 2 år opplæring i bedrift
Anleggsgartner og driftsoperatør idrettsanlegg	• Anleggsgartnerfaget - 2 år opplæring i bedrift • Idrettsanleggsgaget - 2 år opplæring i bedrift
Reindrifft	• Reindrifftsaget - 2 år opplæring i bedrift
<u>Alle</u> Vg2	• Naturforvaltning - studiekompetanse

Elever som ønsker studiekompetanse kan altså fortsatt velge Naturforvaltning det tredje året, uavhengig av valgt programområde på Vg2.

Etter Vg2 landbruk og gartneri

Etter Vg2 landbruk og gartneri har elevene tre alternativer å velge mellom:

- Vg3 landbruk og husdyrhold
- Vg3 gartneri og hagebruk
- Vg3 naturforvaltning.

Det er tre ulike læreplangrupper som arbeider med disse læreplanene. Disse planene vil komme på høring i begynnelsen av 2007.

Vg3 landbruk og husdyrhold (agronom)

På Vg3 er det eneste fellesfaget 2 timer kroppsøving i uka, læreplangruppa skal lage forslag til innhold i de resterende 33 uketimene.

Læreplangruppa ønsker en mer fleksibel agronom-utdanning enn i dag. Man foreslår at elevene skal ha 23 timer Felles programfag i uka og 10 timer der de får muligheter til å velge mellom ulike fag.

Gruppa foreslår at Felles programfag skal innholde kompetansemål som bør være felles for alle agronomer og at de valgfrie fagene blir bruk til spesialisering og fordyping i de fag eleven ønsker.

Kompetansemålene i fagene på Vg3 vil danne grunnlag for lokale planer for Prosjekt til fordyping på Vg1 og Vg2.

Forslaget vedrørende de valgfrie fagene på Vg3 vil, sammen med Prosjekt til fordyping på Vg1 og Vg2, gi helt nye muligheter for å tilpasse utdanningen til næringens og elevenes behov. For de tre årene under

ett får den enkelte elev mulighet til å velge innhold i nær 25% av utdanningstiden.

Vg3 gartneri og hagebruk (gartner)

Læreplangruppene for Vg3 landbruk og husdyrhold og Vg3 gartneri og hagebruk har hatt noen felles drøftinger vedrørende struktur og ev. fag som kan være felles for begge programområdene. Dette kan bl.a. gi muligheter til valg av fag på kryss av programområdene.

Vg3 naturforvaltning (generell studiekompetanse)

Elever fra alle Vg2 i utdanningsprogrammet kan velge Vg3 naturforvaltning for å få generell studiekompetanse. Ved å velge programfag fra studiespesialiserende utdanningsprogram som Prosjekt til fordyping på Vg1 og Vg2 kan man også få spesiell studiekompetanse. Den som ønsker å bli både agronom/gartner og få studiekompetanse må i utgangspunkt bruke et fjerde påbyggingsår (som før).

Utkast fra læreplangruppa til Programfag for Vg3 landbruk og husdyrhold

Læreplangruppa ønsker å legge opp til 23 timer Felles programfag og 10 timer valgfrie fag. De valgfrie fagene må ses i sammenheng med store geografiske forskjeller og stadig sterkere grad av spesialisering og differensiering innen landbruksnæringen.

Felles programfag deles i 4 fag:

Trinn	Felles programfag			
Vg3	Plante- og husdyrproduksjoner	Skog, utmark og landskapsforvaltning	Innovasjon og entreprenørskap II	Ressursforvaltning og næringsdrift II
	8 timer	5 timer	5 timer	5 timer

Valgfrie fag - det lages læreplaner for flere ulike fag à 5 timer. Dette kan være spesialisering innen f.eks. planteproduksjon, husdyrproduksjon, teknikk, skog eller nye næringer. Den enkelte elev skal velge 2 slike fag:

Trinn	Valgfrie fag				
Vg3	Spesialfag 1	Spesialfag 2	Spesialfag 3	Spesialfag 4	Spesialfag 5
	5 timer	5 timer	5 timer	5 timer	5 timer

Samarbeid næring - skole

I de nye læreplanene settes mål for hva elevene skal kunne, det legges vekt på tilpasset opplæring og det skal være lokal handlefrihet mht. læringsmetoder og organisering av skolehverdagen. Det legges også vekt på samarbeid med arbeidslivet.

Det er den enkelte skole som skal velge metoder for å oppnå kompetansemålene, til dette hører også hvilke aktiviteter og produksjoner som skal vektleg-

ges i undervisningen. I rammene for Prosjekt til fordyping står at skolene bør innhente informasjon fra og søke samarbeid med lokalt arbeidsliv.

Den lokale handlefriheten tilsier at næringen lokalt må engasjere seg overfor den enkelte fylkeskommune og skole, for eksempel for å få dialog og samarbeid vedrørende hvilke produksjoner og prosjekt til fordyping den enkelte skole skal tilby i undervisningen.

Kvalitetssystem

I Jordbruksforhandlingene 2005 var partene enige i å nedsette en arbeidsgruppe for å vurdere alle sider ved en samordning av Kvalitetssystem i landbruket (KSL) og Godt Norsk. Grappa skulle også vurdere om kvalitetssystemene skal sees i sammenheng med kompetansehevende tiltak og kompetansekrav. Arbeidsgruppen avleverte sin rapport i mars 2006.

I sluttprotokollen fra Jordbruksforhandlingene står at: "Partene er enige om at KSL-sekretariatet og stiftelsen Matmerk slås sammen til en organisasjon. KIL-midlene (KIL = Kompetanseutviklingsprogrammet i landbruket) overføres til den nye organisasjonen. Det vises for øvrig til rapporten "Helhetlig kvalitetssystem i Norsk matproduksjon" av 17.03.06."

I kapitlet "Oppsummering og samlet anbefaling" i rapporten står:

"Mulige synergier er vurdert i forhold til kompetanseutviklingstiltak i landbruket, og i forhold til landbruksforvaltningens og matforvaltningens behov.

Kompetansekrav i landbruket har vært drøftet i ulike sammenhenger i en årrekke – uten at det er konkludert i forhold til hvordan det eventuelt kan innføres. På denne bakgrunn er det i denne rapporten foretatt en vurdering av mulige synergier mellom kvalitetssystemet og kompetansehevende tiltak i landbruket. Kompetanse og kvalitet er nært knyttet til hverandre. Det er i stor grad sammenfall i mål for kvalitetssystemer i landbruket og for kompetanseutviklingstiltak. Dette gir gode muligheter for synergier. **Arbeidsgruppen anbefaler på denne bakgrunn at kompetansebehov og myndighetsbaserte krav i landbruket innarbeides som elementer i KSL-standardene.**

Kompetansekrav til dyreholdere spesielt er behandlet i St.meld. nr. 12 (2002-2003) "Dyrehold og dyrevelferd". På bakgrunn av Stortingsmeldingen er det vedtatt at det skal stilles kompetansekrav innenfor næringsbasert husdyrhold. **Arbeidsgruppen anbefaler at de aktuelle krav innarbeides i standardene for husdyrproduksjon i KSL.** På bakgrunn av deltakelse i KSL og egenkontrollrapporter, vil Mattilsynet eventuelt kunne utstede et sertifikat til den enkelte produsent."

Kompetansekrav

Landbrukets Utredningskontor (LU) gjennomfører vår og høst en undersøkelse rettet mot landbruksbefolkningen. Våren 2006 inneholdt undersøkelsen noen spørsmål for å kartlegge holdninger til kompetansekrav i landbruket. Det er trukket et representativt utvalg fra Produsentregisteret, 1000 personer med ansvar for driften av bruket er intervjuet.

52% av de spurte synes at det bør innføres et minimumskrav til formell utdanning for de som skal drive gård, 39% er negative.

På spørsmål om hva kompetansekravet bør være svarer 51% krav knyttet til produksjon, 22% svarer treårig landbruksutdanning i videregående skole/agronom.

Svar hovedspørsmålene fordelt geografisk finner dere nedenfor. Flere tall fra undersøkelsen finnes på www.bondelaget.no/tema/kompetanse.

Synes du det bør innføres et minimumskrav til formell utdanning for de som skal drive gård?					
	Reg. 1	Reg. 2	Reg. 3	Reg. 4	Totalt
Ja	50%	56%	42%	66%	52%
Nei	40%	36%	48%	29%	39%
Ikke sikker	10%	7%	9%	5%	8%
Antall spurte	230	245	316	209	1000

Region 1 = Sentrale Østland + Sørlandet, 2 = Hedmark, Oppland, Buskerud, 3 = Vest-Norge, 4 = Trøndelag og Nord-Norge.

Mest positive til kompetansekrav er aldersgruppen 40-49 år, de med 4-6 års utdanning utover grunnskole, de med mest areal og størst andel av inntekten fra bruket. Mest negative er de med ingen utdanning utover grunnskole, med minst andel av inntekten fra bruket.

Hva bør kompetansekravet være?					
	Reg. 1	Reg. 2	Reg. 3	Reg. 4	Totalt
3-årig lbr. utd. i vgs/agronom	21%	21%	19%	27%	22%
Krav knyttet til produksjon	49%	53%	51%	50%	51%
Annet	13%	10%	14%	10%	12%
Ikke sikker	17%	16%	16%	13%	16%
Antall spurte	230	245	316	209	1000

Kompetansekrav som del av kvalitetssystemet

Med henvisningen til rapporten "Helhetlig kvalitetssystem i Norsk matproduksjon", i sluttprotokollen fra årets Jordbruksforhandlinger, kan det anses klarlagt at myndighetene ikke ønsker å gå inn for formelle kompetansekrav i landbruket, utover kvalitetssystemet og de krav som er fastsatt i lover og forskrifter. Resultat fra spørreundersøkelsen for å kartlegge bøndenes holdninger til innføring av kompetansekrav i landbruket støtter også anbefalingene i rapporten.